minė grubiai mūryta pamato dalis. Viduje tokios aiškios ribos nustatyti nepavyko. Čia pastebėtos ištryškusio skiedinio (6 perkasa), drėbto mūro (3, 4 perk.), tinkavimo (5 perk.) ribos rodo, kad paviršius iki statybos buvo O,6-O,7 m gylyje (28.7O-28.8O m abs. aukščio). Statybos metu paviršius pakeltas iki O.4 m. Vadinasi, giliau esančių grindų fragmentai skirtini prie XV a.pab. - XVI a. vid. bažnyčios. Paskutiniais dešimtmečiais (iki 1655-1661 m. karo), bažnyčios grindys buvo maždaug 29.1O m lygyje. Tai rodo nemaža viršutinių palaidojimų su monetomis (ATL 1988 ir 1989 metais. V. 1990. P. 142). Šie duomenys tarsi rodo, kad dabartinė bažnyčia statyta maždaug XVI a. 7-9 dešimtmečiais. Tai patvirtina ir istorinės žinios.

Tyrimai parodė, kad įėjimo į bažnyčią ir zakristiją durų slenkstis negalėjo būti giliau O,14 m (t. y. apie 29.25 m. abs. aukščio).

XVIII a. pabaigoje, pastačius rūsį, presbiterijoje grindys pakeltos iki dabartinio lygio. Pačioje bažnyčioje tuo metu lentinės grindys buvo maždaug O,25 m žemiau.

Vidas Daminaitis

1992 metų Vilniaus Šv. Pranciškaus ir Šv. Bernardino bažnyčios archeologinių tyrinėjimų apžvalga

1992 m. Valstybinės Įmonės "Paminklai" užsakymu Šv. Pranciškaus ir Bernardino bažnyčioje buvo atliekami archeologiniai tyrimai. Pirmoji medinė bažnyčia 1475 m. sudegė. Jos vietoje buvo pastatyta mūrinė, tačiau ji 15OO m. sugriuvo. Dabartinė bažnyčia pastatyta XVI a. pradžioje ant sugriuvusios pamatų. Tyrimai buvo atliekami numatytų įrengti oro kondicionavimo kanalų

vietose. Ištirta apie 11O kv. m. Tirtame plote surasta 12 iki šiol nežinomų kriptų su žmonių palaikais. Jos įrengtos ne vienu laiku. Pačios seniausios XVI a. gotikinės kriptos įrengtos tarp bažnyčios kolonų. Visose šiose kriptose rasta po keliolika palaidojimų, išskyrus kriptą Nr. 9, kurioje buvo tik dviejų žmonių palaikai. Kitos kriptos, įrengtos bažnyčios Š ir P navose, datuojamos XVII a. Kripta Nr. 11 įrengta XVIII a. Ši kripta, kaip paaiškėjo, buvo vienintelė anksčiau neatidaryta. Spėjama, kad joje galėjo būti palaidotas Minsko kaštelionas Rokickis. Ji įrengta prie sienoje įmūrytos Rokickiui skirtos memorialinės lentos. Šį spėjimą patvirtina ir palyginti gerai išlikusi drobulė, į kurią buvo suvynioti mirusiojo palaikai ir gerai išlikęs karstas. Kitose kriptose karstai visiškai sunykę. Daugumoje kriptų radinių nerasta. Kriptoje Nr. 2 rastas auksinis žiedas ir medalionas su Jono Nepomuko atvaizdu. Kriptoje Nr. 3 rastas 1666 m. Lietuvos šilingas. Kriptoje Nr. 5 surastos 3 XVII a. monetos ir 13O smeigtukų, kuriais buvo susegami mirusių drabužiai. Kriptoje Nr. 1O įrengtoje P bažnyčios navoje, prie memorialinės lentos, skirtos Vilniaus pirkliui J. P. Jonavičiui, surasta XVI ir XVII a. Lietuvos ir Lenkijos monetų bei keletas smeigtukų. Plote tarp kriptų surasta 16 sveikų kapų ir daug suardytų kapų liekanų. Vien tik kaukolių ir jų dalių - daugiau kaip 4O. Preparuojant palaikus rasta keliolika XVI ir XVII a. monetų. Seniausia moneta datuojama 15O7 m. Iš viso bažnyčioje buvo surastos 35 monetos. Didžiausią dalį sudarė Jono Kazimiero Lietuvos šilingai. Kitos monetos buvo Rygos miesto, Livonijos, Lenkijos šilingai ir Zigmanto III Vazos Lietuvos - Lenkijos monetos bei 1544 m. Žygimanto Augusto sidabrinė moneta. Didžiausią radinių grupę sudarė smeigtukai, kuriais buvo susegami mirusiųjų drabužiai. Jų surasta daugiau kaip 15O. Visi radiniai perduoti Lietuvos Dailės muziejui. Tyrimų metu

surasta ankstesnių dviejų lygių bažnyčios grindų liekanos. Pačios ankstyviausios geltonų ir rausvų plytų grindys datuojamos XVI a. pabaiga - XVII a. pradžia. Vėlesnės akmeninių plokščių grindys įrengtos XVIII a. viduryje, jos pažymėtos 1848 m. V. Sadovnikovo litografijoje. Šios akmeninės plokštės buvo panaudotos ir 1908 m. klojant dabartines bažnyčios grindis.

Andrius Vaicekauskas, Saulius Sarcevičius

Archeologiniai tyrinėjimai Šv. Stepono bažnyčios šventoriuje Vilniuje

Remiantis istoriniais duomenimis laikoma, kad Šv. Stepono bažnyčia pastatyta 1600 m. Prie bažnyčios buvo kapinės. Vieni šaltiniai nurodo, kad jose pradėta laidoti 1665 m., kiti - XVIa. Kapinės oficialiai uždarytos 1865 m. Po II Pasaulinio karo bažnyčia nebeveikė. Joje įrengti sandėliai, o šventorius ir kapinių teritorija išasfaltuota.

1993 m. PRI tyrinėjo bažnyčios šventorių. Iškasti 4 šurfai, ištirtas 20 kv. m plotas. Pirmajam šurfui vieta parinkta prie V bažnyčios durų. 1,4 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus aptiktas betoninis slenkstis ir greta esanti betonuota duobė purvui surinkti. Nustatyta, kad durys buvo 2,7 m aukščio. Prie slenksčio bažnyčios viduje išlikę betoninių grindų fragmentai. Virš slenksčio esantys sluoksniai supilti XX a.

Kiti trys šurfai iškasti Š šventoriaus dalyje. Paaiškėjo, kad bažnyčia statyta ant arkinių pamatų. 0,8-1,6 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus aptiktas tamsiai pilkos spalvos 0,5-15 cm storio žemės sluoksnis. Tai buvęs šventoriaus paviršius, susiformavęs po